

Vad döljs bakom slagordet "The New Age"? Jo -

Tankeproletariatet framtidens underk

DET post-industriella informationssamhället är ett återkommande tema i de moderna framtidsskildringarna.

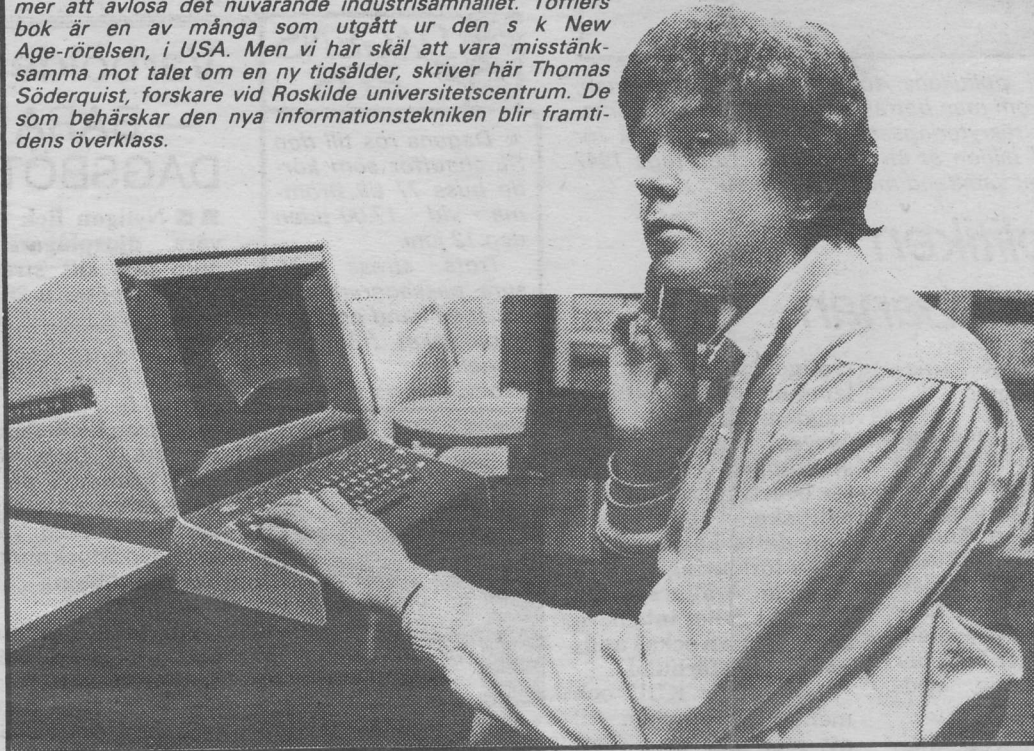
Harvard-sociologen Daniel Bell kom för åtta år sedan ut med en väldokumenterad tendensbeskrivning i "The coming of post-industrial society". Bell menade att den teoretiska kunskapen blir allt viktigare som grundläggande strukturprincip och att de teknisk-vetenskapliga eliterna därför växer sig starkare. Samtidigt förlorar den privata äganderätten och kapitalägarna långsamt i betydelse. Alain Touraine och Alvin Gouldner har på liknande sätt gett viktiga bidrag till den teoretiska bilden av ett hastigt analkande informationssamhälle.

En viktig skillnad i dessa, och andra, scenarier är graden av konflikt som är inbyggd i den sociala strukturen. Bells teknisk-vetenskapliga elit saknar en motsvarande underklass. Gouldner fascinerar av den intellektuella klassen och dess språkgemenskap – den delar en "culture of critical discourse" som huvudparten av samhällsmedborgarna inte kan ta del av och den förfogar över ett "humant kapital". Men Gouldner ger ingen närmare inblick i tankeproletariatets situation.

Touraine, som blev starkt påverkad av maj 1968 i Frankrike, är den som kommer närmast en egentlig klasskonflikt. Den uppåtstående klassen i det Touraine kallar "det programmerade samhället" är de som besitter kunskap och kontrollerar information och därmed har makten att styra samhällsförändringen. Med Lars Gustafssons ordval skulle man säga att de har problemformuleringsinitiativet.

■■■ De dominerade klasserna, däremot, saknar tillgång till information. Den växande sociala konflikten är alltså inte kampen mellan kapital och ar-

• Den amerikanske framtidsskildringen Alvin Toffler ger i sin nya bok "The Third Wave" en entusiastisk skildring av ett framväxande informationssamhälle, som han menar kommer att avlösa det nuvarande industrisamhället. Tofflers bok är en av många som utgått ur den s k New Age-rörelsen, i USA. Men vi har skäl att vara misstänksamma mot talet om en ny tidsålder, skriver här Thomas Söderquist, forskare vid Roskilde universitetscentrum. De som behärskar den nya informationstekniken blir framtidens överklass.

bete (även om den fortfarande dominerar världsscenen), utan mellan dem som leder samhällsreformeringen och dem som reduceras till "beroende deltagare".

För tio år sedan gav sig den amerikanske journalisten Alvin Toffler in i framtidsbranschen med boken "Framtidschocken". Nu har han arbetat vidare på sin vision. I 28 korta med detaljrika kapitel bygger han upp en mycket konkret bild av det framväxande informations-samhället ("The third wave", London: Collins, 1980).

I Tofflers vägförändring var den första civilisatoriska vägen jordbrukssamhällena, från neolitisk tid till dagens nationer i tredje världen. Den andra brusande vägen var industrialismen. Den tredje vägens

kulturer är en lågmäld dyning som långsamt men obevekligt eroderar bort fundamentet för den industriella civilisationen.

Tredje vägens materiella bas är de nya avancerade teknologierna, tex dator- och genteknologi. KabiGen skulle väl i Tofflers ögon vara framtidens svenska företag, knappast Volvo eller Svenska Stål. Kloning av celler en typisk post-industriell tillverkningsprocess.

Efter hand som den industrialiserade massproduktionen ersätts av den automatiserade informationsekonomin förändras också den sociala strukturen. Kärnfamiljen upplöses till fördel för mer rörliga kollektivkonstellationer, nationalstaten till fördel för en kombination av transnationella företag, överstatliga organ och regional au-

tonomi. Den ideologiska byggnaden skapas i reaktion mot den mekaniska kausen och det atomistiska tänkandet som har varit grundstenarna i den västliga världsbilden sedan 1600-talet. I stället, menar Touraine, kommer systemteori och helhetstänkande att bli tredje vägens ideologiska grundpelare.

Sett i ljuset av den senaste litteraturen om det post-industriella samhället är Toffler inte mycket att säga med. Väg-metaphorik fascinerande och kanske genomförd och hans estetiska pelval och stil charmerande. Men framställningen är retetisk blind, ytlig som en Bästa-artikel.

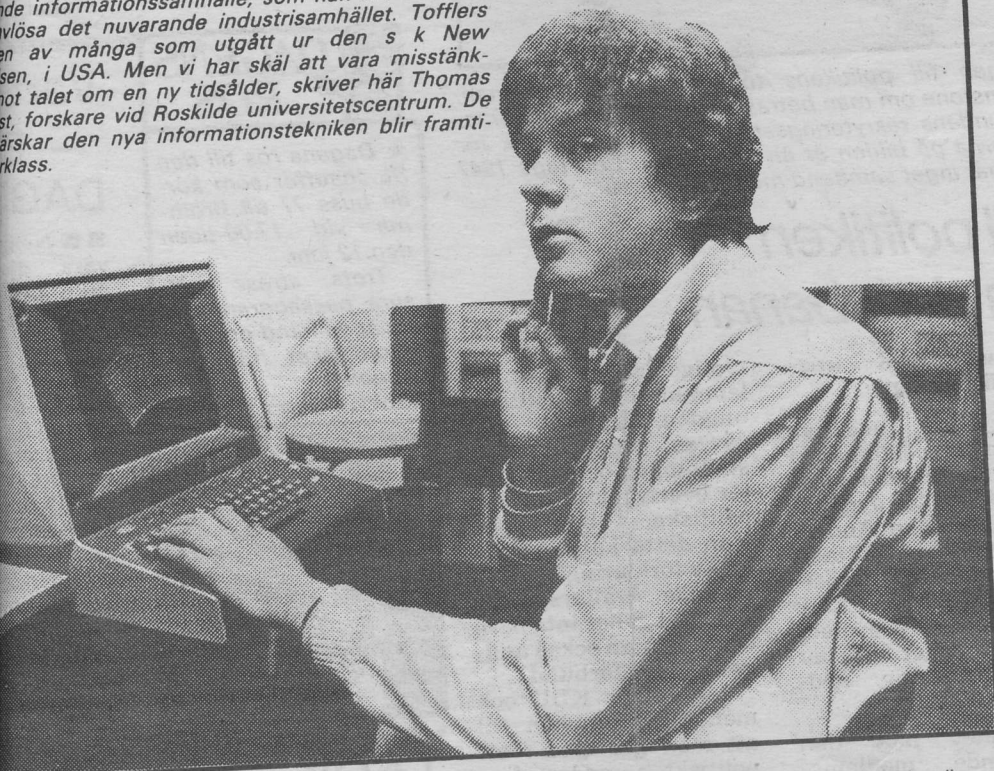
■■■ Ändå finner den hönan korn. I kapitel 13 te-

kom slagordet

"Age"? Jo -

proletariatet, dens underklass

Amerikanske framtidsforskaren Alvin Toffler ger i sin "The Third Wave" en entusiastisk skildring av ett ny informationssamhälle, som han menar kommer att lösa det nuvarande industrisamhället. Tofflers bok är en av många som utgått ur den så kallade New Wave-biblioteket, i USA. Men vi har skäl att vara misstänkligt mot talet om en ny tidsålder, skriver här Thomas Söderqvist, forskare vid Roskilde universitetscentrum. De förutspår den nya informationstekniken blir framtidsunderklass.

en om den fortfarande kvar världsscenen), utan dem som leder samförvaltningen och dem reduceras till "beroende klasser".

io är sedan gav sig den danske journalisten Alvin Toffler in i framtidsbranschen med boken "Framtidschocken". Han arbetat vidare på boken. 128 korta med detaljkapitel bygger han upp en tydlig, konkret bild av det växande informations-samhället ("The third wave", Alvin Collins, 1980).

Tofflers vägfronstmetafor om den första civilisatoriska jordbrukssamhällena, den neolitiska tiden till dagens natur i tredje världen. Den and- tusande vägen var industrisamhället. Den tredje vågens

kulturer är en lågmäld dyning som långsamt men obevekligt eroderar bort fundamentet för den industriella civilisationen.

Tredje vågens materiella bas är de nya avancerade teknologierna, tex dator- och genteknologi. KabiGen skulle väl i Tofflers ögon vara framtidens svenska företag, knappast Volvo eller Svenska Stål. Kloning av celler en typisk post-industriell tillverkningsprocess.

Efter hand som den industrialiserade massproduktionen ersätts av den automatiserade informationsekonomin förändras också den sociala strukturen. Kärnfamiljen upplöses till fördel för mer rörliga kollektivkonstellationer, nationalstaten till fördel för en kombination av transnationella företag, överstatliga organ och regional au-

tonomi. Den ideologiska överbyggnaden skapas i reaktion mot den mekaniska kausalitet och det atomistiska tänkande som har varit grundstenarna i den västliga världsbilden sedan 1600-talet. I stället, menar Toffler, kommer systemteori och helhetstänkande att bli den tredje vågens ideologiska grundpelare.

Sett i ljuset av den samlade litteraturen om det post-industriella samhället har Toffler inte mycket att komma med. Våg-metaforiken är fascinerande och konsekvent genomförd och hans exempelval och stil charmerande. Men framställningen är teoretisk blind, ytlig som en Det Bästa-artikel.

■■■ Ändå finner den blinda hönan korn. I kapitel 13 tecknar

Toffler en bild av ett allt mer individualiserat informationssystem. De ordnade budskapens tid, med relativt få massmedier och med skickliga, överblicksskapande journalister, är slut. Den tredje vågens individer har inte längre ett fåtal ideologi- och värdesystem att hålla sig till. I stället översvämmas de av oordnad information, små nyhetssnuttar, anekdotisk journalistik, otolkade fakta.

Några, säger Toffler, lyckas själva syntetisera sin egen världsbild och sin mening med livet ur detta kaos. Andra lyckas: "några av oss bryter samman under det nya trycket eller drar oss tillbaka in i apati eller vrede... Andra utvecklas till välformade, kontinuerligt växande, kompetenta individer, förmögna att handla på en högre nivå" (sid 182). Med detta antyder Toffler en mekanism som kan generera klasskillnaderna i Touraines post-industriella samhälle. Men det stannar vid antydning, resonemanget får inga konsekvenser för fortsättningen. Hans informations-samhälle liknar i stället till förväxling den bild "New Age"- eller "New Paradigm"-rörelserna har gett av framtiden, ett samhälle befolkat av välutbildade, självförverkligande kärnkraftsmotståndare.

Liksom Gouldner, som menar att hans nya klass är "det bästa kört historien har gett oss", är den tredje vågens civilisation i Tofflers tappning de intellektuellas schlaraffenland.

De nya teknologierna och informationsekonomin framväxt behöver tas på mer än fullt allvar. Så långt har Toffler rätt. Men hans harmoniperspektiv, hans apologetik för den nya klassen, stöter bort de politiskt medvetna läsarna. Teorin om det post-industriella samhället sjabbas bort. Medan "New Age"-anhängarna har fått en ny bibel.

— Thomas Söderqvist